

وصف دنیا از منظر امیر مومنان علی (علیه السلام)

امیر مؤمنان و قدوه پارسایان در سخنانی که در کتاب گران سنگ غرر و درر نقل شده...



امیر مؤمنان و قدوه پارسایان در سخنانی که در کتاب گران سنگ غرر و درر نقل شده، بیش از سیصد بار با بیان‌های گوناگون چهره دنیا را ترسیم و آن را تحقیر کرده و در سراسر نهج البلاغه با تعبیرهای ناخوشایند از آن یاد کرده است؛ چنان‌که فرمود: «عباد الله، أوصيكم بالرفض لهذه الدنيا التاركة لكم وإن لم تحبوا تركها، والمبلية لأجسامكم وإن كنتم تحبون تجديدها، فإنما متلكم ومثلها كسفر سلكوا سبيلاً فكأنهم قد قطعوه، وأموا علماً فكأنهم قد بلغوه...» (1)؛ ای بندگان خدا! شما را به ترك دنیا سفارش می‌کنم. دنیا شما را رها می‌سازد، گرچه به ترك آن میل نداشته باشید. کالبد‌های شما را کهنه کرده می‌پوساند، اگر چه شما دوست دارید تازه بماند. داستان شما و دنیا همچون داستان مسافرانی است که به راهی می‌روند و گویا راه را به پایان رسانده و نشانه‌ای را منظور خویش قرار داده و به آن رسیده اند... آیا در گذشتن پدران شما عبرت و پندی نیست؟ آیا ندیدید که گذشتگان از شما باز نمی‌گردند؟ آگاه باشید، در هنگام شتاب به انجام کارهای زشت مرگ را به یاد آرید که لذت‌ها و خوشی‌ها را ویران می‌کند، وعیش‌ها را برهم می‌زند و آرزوها را قطع می‌کند (1). به دنیا نظر کنید، مانند نگاه کردن کسانی که از آن اعراض و دوری جسته اند؛ زیرا به خدا سوگند دنیا به زودی ساکنش را دور می‌کند، و صاحب نعمت، دولت و امنیت را مصیبت زده و اندوهناک می‌سازد. چیزهایی که پشت کرده (همچون جوانی) باز نمی‌گردد و آنچه پس از این خواهد آمد نامعلوم است. خوشی آن به اندوه آمیخته، قوت، توانایی و جوانی مردان آن به ضعف و ناتوانی و پیری می‌رسد. خدا رحمت کند مردی را که اندیشه کند و عبرت بگیرد و بینا شود که آنچه از دنیا باقی مانده به زودی نابود است و آنچه از آخرت موجود است زوال ناپذیر و همواره بوده است: «أنظروا إلی الدنیا نظر الزاهدین فیها، الصادقین عنها، فإنها و الله عما قلیل تُزیل الثاوی الساکن... رحم الله امرأً تفکر فاعتبر، و اعتبر فأبصر...» (2) امیر بیان حضرت علی (علیه السلام) دنیا را به ماری نرم، خوش خط و خال و زیبا تشبیه می‌کند که در عین حال سم آن انسان را از پای درمی‌آورد. آن حضرت برای سلمان (علیه السلام) چنین می‌نگارد: «فإنما مثل الدنیا کمثل الحیة: لین سمها، قاتل سمها، فأعرض عما یعجبک فیها، لقلّة ما یصحبک منها...» (3)؛ ای سلمان دنیا مانند مار نرم اندامی است که زهرش کشنده است. بنابراین، دوری گزین از آنچه تو را در دنیا شاد می‌گرداند، برای آن که از کالای آن اندکی (کفنی) با تو همراه می‌ماند، چنان‌که بهره تو نیز از دنیا کم خواهد بود و اندوه‌های آن را از خود دور ساز برای آن که به جدایی از آن و تغییر احوالش باورداری و هر وقت انس و خوی تو به دنیا بیشتر است از آن هراسانتر باش....